

RĂSTIGNIREA DUHOVNICEASCĂ

Crucea – izvorul Tainelor

În iconomia mântuirii crucea are un rol esențial. Nu în zadar zice Sfântul Pavel în Epistola către Galateni în capitolul 6, versetul 14: „Iar mie, să nu-mi fie a mă lăuda, decât numai în crucea Domnului nostru Iisus Hristos, prin care lumea este răstignită pentru mine, și eu pentru lume!”

Toți oamenii credincioși și sensibili au meditat la această importanță esențială pe care Sfânta Cruce o are în iconomia mântuirii noastre. Iată, de pildă, poetul duhovnicesc Traian Dorz a scris o poezie intitulată „Taina Crucii”: „Verticală ce coboară și, întors, unește Sus/ Și orizontală care-încercui răsăritul și apus/ Linie de coborâre de la slavă spre noroi,/ Trăsătură de unire largă între noi și noi./ Coborâre luminoasă de la cer pân’ la atom/ Legătura-îmbrățișării dulce între om și om/ Punte de eterne-abisuri ocolind desăvârșit/ Este linia și cercul, și sfârșit și nesfârșit./ Este unul și mulțimea, este clipă și etern,/ Sabie cerească-ntinsă din ’nălțime spre infern,/ Taină și simbol și jertfă, stâncă de nezguduit,/ Semn de teamă și putere, steag în veci nebiruit./ Cheie care cele patru margini ale lumii-nchizi,/ Brațul milei și dreptății care mântui sau ucizi,/ Viu izvor al mântuirii pentru vii și pentru morți,/ Cruce, slavă cui te poartă, slavă Celui care-l porți!”¹

Sunt nenumărate scrierile care se referă la preacinstirea Sfintei Cruci. Noi ne oprim la jertfa răscumpărătoare de pe Sfânta Cruce care este actualizată în Sfânta Liturghie. Zice psalmistul David în Psalmul 73, versetul 13: „Dumnezeu, Împăratul nostru, înainte de veac a făcut mântuire în mijlocul pământului”. Crucea Domnului, a fost înfiptă pe Golgota, în „mijlocul pământului”. Acolo era mormântul lui Adam. Crucea a fost înfiptă deasupra și Preasfântul Sânge al Domnului Hristos a curs peste craniul lui. Domnul Hristos s-a întrupat pentru mântuirea întregii omeniri care zăcea în păcat de la Adam și până la sfârșitul veacurilor. Știm ce spune Sfântul Pavel în Epistola către Romani în capitolul 5, versetul 12, subliniind acest adevăr: „Printr-un om a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea, și moartea a trecut la toți oamenii, pentru că toți au păcătuit în el”. Toți au păcătuit în Adam, Sângele Preasfânt al Domnului Hristos a curs peste craniul lui Adam, Sângele Preasfânt al Domnului Iisus Hristos este jertfă de răscumpărare pentru întreaga omenire. Pentru că tot Apostolul Pavel spune mai apoi în Epistola către Romani, în capitolul 5, că, dacă printr-un om a venit moartea la toată lumea, printr-un Om, prin Domnul Iisus Hristos, a venit mântuirea la toată lumea. Și, în mod magistral, înțelegem lucrul acesta citind în Evanghelia după Ioan în capitolul 19, începând cu versetul 34: „Atunci când Domnul și-a dat sufletul pe Cruce, unul dintre ostași cu sulița a împuns coasta Lui și îndată a ieșit sânge și apă”. A ieșit Sângele Sfintei Euharistii și apa Botezului. Iată, de ce jertfa răscumpărătoare de pe Crucea de pe Golgota este actualizată în Sfânta Liturghie. Atunci când preotul pregătește darurile de pâine și de vin ridică prescura și spune un tropar foarte sugestiv, care ne face pe noi să ne gândim că, efectiv, jertfa răscumpărătoare de pe Cruce este actualizată în Sfânta

¹ Traian Dorz, *Din cele mai frumoase poezii*, Editura Traian Dorz, Simeria, 2004, p. 101.

Liturghie. Și zice acel tropar așa: „Răscumpăratu-ne-ai pe noi din blestemul Legii cu scump Sângele Tău, pe cruce fiind răstignit și cu sulița fiind împuns, nemurire ai izvorât oamenilor, Mântuitorul nostru slavă Ție”².

Când preotul pregătește părțica de prescură numită agneț, care, mai târziu, la Sfânta Liturghie, va deveni Trupul lui Hristos, spune lucrul următor: „Se jertfește Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatele lumii, pentru viața și mântuirea lumii”³ și apoi, străpungând agnețul, zice: „Unul dintre ostași, cu sulița coasta Lui a străpuns, și îndată a ieșit Sânge și apă, și cel ce a văzut a mărturisit și adevărată este mărturisirea lui”⁴.

Va spune lumea aceasta secularizată, cu tendința de a raționaliza toate lucrurile, că sunt simboluri frumoase. Nu sunt simboluri frumoase, ci efectiv o realitate. Pentru că Domnul Hristos, atunci când a luat pâinea și a binecuvântat-o, a frânt-o și a dat-o ucenicilor, a spus: „Acesta este Trupul Meu”. Acesta nu este un simbol, acesta este Trupul Meu. Și când a luat paharul pe care l-a binecuvântat și l-a împărțit și a zis: „Beți dintru acesta toți, acesta este Sângele Meu care pentru voi și pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor”. Tot acest ritual sfânt de la Liturghie nu este un simbol, ci o realitate sfântă. Și zice Sfântul Nicolae Cabasila în tâlcuirea pe care o face Liturghiei lucrul următor: „Jertfa liturgică se săvârșește în clipa sfințirii darurilor, atunci când preotul invocă Duhul Sfânt și îl roagă pe Dumnezeu să facă pâinea, Preasfânt Trupul Hristosului Său și ceea ce este în potir, Preasfânt Sângele Lui”⁵. Zice Nicolae Cabasila că nu e o închipuire, nici simbol, ci jertfă adevărată. Nu pâinea se jertfește, ci însuși Trupul lui Hristos, jertfa Mielului lui Dumnezeu este una singură, cea adusă o dată pe Cruce. Cu alte cuvinte, în clipa sfințirii prescurii și a vinului, ele devin Trupul și Sângele Domnului, ele sunt actualizarea jertfei de atunci, din anul 33, de pe Cruce, nu este o a doua jertfire, e aceeași una, pentru că Liturghia actualizează până la sfârșitul veacurilor jertfa răscumpărătoare a Domnului nostru Iisus Hristos.

În capitolul 3 de la Ioan ni se relatează că bătrânul Nicodim, înțelept al iudeilor, a venit la Domnul Hristos noaptea. I-a fost frică să vină ziua, ca să nu fie dat afară din Sinedriu, a venit noaptea având o întrebare esențială: „Doamne, cum pot moșteni viața veșnică?” Era bătrân, știa că vine ceasul când va părăsi lumea aceasta și nu se împăca cu gândul întoarcerii în neant, în neființă. Și Domnul Hristos i-a răspuns: „Nicodime, născându-te din nou”. „Cum eu om bătrân mai pot intra în sânul maicii mele să mă nasc a doua oară?” „Nu așa, Nicodime, să te naști din apă și din Duh, pentru că precum Moise a ridicat șarpele în pustie, și toți cei ce erau mușcați de el, de șarpele cel vechi, se uitau la acel șarpe de aramă și se tămăduiau, așa se va ridica de pe Cruce Fiul Omului, ca tot cel mușcat de șarpele cel înțelegător, de diavolul, să se tămăduiască”. Ne spune Evanghelia că din coasta însulițată a Domnului Hristos a ieșit Sângele Sfintei Euharistii și apa Botezului. Tainele principale sunt pomenite aici, pentru că prin Taine ne naștem din nou și primim răspuns la întrebarea pe care și noi ne-o punem ca Nicodim: „Cum putem moșteni viața veșnică?”. Așa, născându-ne din nou, prin jertfa Crucii Domnului,

² *Liturghier*, EIBMBOR, București, 2012, p. 117.

³ *Ibidem*, p. 119.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Nicolae Cabasila, *Tâlcuirea Dumnezeieștii Liturghii*, București, 1989, p. 79.

care se reactualizează la fiecare Sfântă Liturghie. De aceea, creștinii buni țin la acest lucru, să nu lipsească duminica de la Sfânta Liturghie.

Referitor la jertfa răscumpărătoare ce se actualizează în Liturghie, Părintele Stăniloae, marele nostru teolog, zice așa: „Conținutul morții lui Hristos, ca jertfă îndreptată spre Dumnezeu, și cu mare efect pentru umanitatea Sa, este o totală predare a lui Hristos ca om Tatălui, iar motivația suferinței implicată în ea, din cauza legăturii Lui cu oamenii, cu noi, cu cei înstrăinați de Dumnezeu, este adâncă și totală Lui compătimire pentru oameni. Compătimirea aceasta dusă până la moartea pentru ei ca predare totală Tatălui, ca să îi facă și pe ei înșiși să se predea Tatălui, este ea însăși o forță eficientă asupra lor, dar și asupra umanității întregi”⁶. Așadar, la Sfânta Liturghie, se actualizează jertfa răscumpărătoare de pe Crucea Golgotei.

Dacă noi prin Taine ne naștem din nou, trebuie să și demonstrăm lucrul acesta, că harul lui Dumnezeu lucrează în noi cu putere și că noi conlucrăm cu harul Său și trăim ca niște oameni născuți din nou. Altfel, dacă din nou înotăm în noroiul păcatelor de mai înainte, n-am realizat nimic. Sfântul Pavel în Epistola către Romani, în capitolul 6, versetul 4, face o subliniere foarte importantă: „Ne-am îngropat cu El, în moarte, prin botez, pentru ca, precum Hristos a înviat din morți, prin slava Tatălui, așa să umblăm și noi într-o înnoirea vieții”, iar în versetele 11-13 spune: „Așa și voi socotiți-vă că sunteți morți păcatului, dar vii pentru Dumnezeu, în Hristos Iisus, Domnul nostru. Deci să nu împărățescă păcatul în trupul vostru cel muritor, ca să vă supuneți poftelor lui; nici să nu puneți mădularele voastre ca arme ale nedreptății în slujba păcatului, ci înfățișați-vă pe voi lui Dumnezeu ca vii, sculați din morți, și mădularele voastre ca arme ale dreptății lui Dumnezeu”. Este categoric Sfântul Pavel, pentru că el însuși a avut această experiență a nașterii din nou, a morții și a învierii în Hristos, și apoi a fost un alt om. În Epistola către Galateni, în capitolul 2, versetul 20, spune Sfântul Pavel: „M-am răstignit împreună cu Hristos; și nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine. Și viața mea de acum, în trup, o trăiesc în credința în Fiul lui Dumnezeu, Care m-a iubit și S-a dat pe Sine Însuși pentru mine”.

Cum mă răstignesc împreună cu Hristos și cum trăiește Hristos în mine? Cei ce au reușit efectiv să se nască din nou și să ducă o viață frumoasă au avut și privilegiul de a vedea cum, la Sfânta Liturghie, este actualizată jertfa răscumpărătoare. Sfântul Nifon al Constanțianei, a văzut cum jertfa răscumpărătoare de pe cruce este actualizată la Sfânta Liturghie, în felul următor: „Când preotul a rostit *Binecuvântată este Împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh*, a văzut coborându-se din cer o lumină dumnezeiască care a acoperit Sfântul Altar și pe preot, fără ca acela să își dea seama. Mai târziu, când la strană se cânta Sfinte Dumnezeule, au coborât patru îngeri care cântau și ei împreună cu cei din biserică. La citirea Apostolului a apărut Sfântul Apostol Pavel, care îl ajuta pe cântăreț, iar la *Aliluia*, pe larg, după încheierea Apostolului, glasurile credincioșilor urcau la cer ca niște limbi subțiri de foc. La fel, cuvintele preotului din timpul citirii Sfintei Evanghelii erau asemănătoare cu limbile de foc. Cu puțin înainte de Vohodul Mare, Sfântul Nifon, a văzut cerurile deschizându-se, și în biserică răspândindu-se o mireasmă neobișnuită din altă lume. Îngerii coborau din înălțime cântând: *Mielul*,

⁶ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 2, EIBMBOR, București, 1978, p. 132.

Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatele lumii. Și deodată, pe neașteptate, s-a arătat un prunc dulce, nevinovat, mai strălucitor decât soarele, pe care Îl țineau pe mâini îngerii și arhanghelii, și care a fost așezat pe Sfântul Disc unde se află cinstitele daruri. În jurul lui era adunată mulțime de tineri în veșminte albe, care străluceau prin frumusețea lor dumnezeiască. Preotul, după ce a tămâiat Sfânta Masă, s-a apropiat să ia în mâini cinstitele daruri, le-a înălțat și le-a așezat în dreptul frunții, ridicând în același timp și Pruncul dumnezeiesc. Înainte mergeau doi Heruvimi și doi Serafimi urmați de mulțime nesfârșită de îngeri care cântau cu bucurie cântări negrăite. Când preotul s-a întors cu cinstitele daruri și cu Pruncul Sfânt la Sfânta Masă, mulțimea îngerilor l-a acoperit cu aripile lor. A urmat ectenia, apoi s-a spus Simbolul Crediței cu glas de tunet, de către mulțimea credincioșilor și de către ceata îngerilor. Și, ajuns la momentul înfricoșător al prefacerii darurilor, preotul le-a binecuvântat zicând: *Prefăcându-le cu Duhul Tău cel Sfânt. Amin. Amin. Amin.* Și atunci Sfântul Nifon a văzut un înger ținând în mâini o sabie, cu care a junghiat Pruncul dumnezeiesc. Sfântul Sânge a curs în Sfântul Potir, iar Trupul Pruncului a fost împărțit și așezat pe Sfântul Disc. După aceea îngerul a rămas lângă Sfânta Masă cu evlavie și teamă, Sfânta Liturghie a continuat, și, în momentul în care slujitorul a ridicat Sfântul Agneț și a rostit *Să luăm aminte, Sfintele Sfinților*, unul dintre creștinii din biserică, care se aflau lângă Sfântul Nifon l-a întrebat în șoaptă: De ce, părinte, preotul zice Sfintele Sfinților? Pentru că se adresează nouă tuturor, fiule, și ne spune cine este sfânt să se apropie de Sfânta Împărtășanie. Și atunci, acela l-a întrebat din nou, și ce este sfințenia? Dacă ai firea căzută în poftele trupești și nu te-ai spovedit cu zdrobire de inimă și cu căință adevărată, și dacă n-ai nici binecuvântarea duhovnicului să te împărtășești, să nu te apropii de această Taină înfricoșătoare, pentru că este foc care îi arde pe cei nevrednici. Dacă porți dușmănie vreunui semen de al tău sau l-ai supărat, nu te apropia de Trupul Sfânt a lui Hristos. Dacă osândești și batjocorești pe aproapele tău și, mai ales, dacă înjuri cele Sfinte să nu îndrăznești să te apropii. Dacă însă ești virtuos și respecti poruncile evanghelice, apropie-te de Sfântul Potir. În cazul în care te-ai cercetat pe tine și te-ai aflat întinat și nepocăit, fugi departe căindu-te adânc și mărturisește-te. Când preotul a rostit: *Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste apropiați-vă!*, Sfântul Nifon lua seama la cei ce se împărtășeau. Când primeau Trupul și Sângele lui Hristos, fețele unora se înnegreau precum catranul, în timp ce ale altora străluceau ca ale soarelui. Văzând această diferență, Sfântul a suspinat cu durere. Îngerii slujeau, în chip nevăzut, iar când se apropia un creștin evlavios, îi puneau pe cap coroană strălucitoare. Când, însă, se apropia un păcătos nepocăit își întorceau fața lor. După Sfânta Împărtășanie, Sfânta Liturghie s-a încheiat, iar preotul a împărțit anafură și a făcut apolisul. După aceasta i s-a arătat iar Pruncul dumnezeiesc viu, în mâinile Heruvimilor, care îl înălțau la ceruri cu imne dumnezeiești, așa cum l-au și coborât⁷. Cu aceste vedenii negrăite și inaccesibile minții omenești, s-a desfășurat Sfântul Nifon la o Sfântă Liturghie.

Dacă la Liturghie se actualizează Jertfa Răscumpărătoare, dacă prin Taine ne naștem din nou, să nu uităm că un om născut din nou nu mai poate trăi oricum. Sfântul Pavel ne spune; „M-am răstignit împreună cu Hristos; și nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine” (Galateni 2,20).

⁷ Cuviosul Nifon, Episcopul Constanțianei Ciprului, *Descoperire pentru Sfânta Liturghie*.

Sfinții Părinți ne spun că ne răstignim împreună cu Hristos prin patru cuie duhovnicești: aducerea aminte de moarte, aducerea aminte de judecată, aducerea aminte de rai și aducerea aminte de iad.

Aducerea aminte de moarte

De la o vârstă ne este foarte limpede că suntem trecători, că suntem muritori. La tinerețe nu ne prea aducem aminte de moarte, dar, mai târziu, această întrebare esențială: „Ce se întâmplă cu noi?”, orice om trebuie să și-o pună cu toată mintea.

Nicodim, bătrân al iudeilor, membru al Sinedriului, știa că sosește clipa să plece din lumea aceasta și se întreba, era neliniștit, ce se întâmplă, se întoarce în neființă? A auzit de Domnul Hristos și, de frica iudeilor, nu a venit ziua, ci noaptea. Și i-a pus întrebarea esențială: „Învățătorule, cum să moștenesc viața cea veșnică?”, „Cum să scap de pieire și de moarte?” Și Domnul Hristos i-a răspuns: Ca să moștenești viața cea veșnică și fericită trebuie să te naști din nou. Nu a înțeles la început cum trebuie să se nască din nou, dar Domnul Hristos i-a explicat că acest lucru este posibil prin jertfa Crucii, pentru că, „așa cum a înălțat Moise șarpele în pustie se va ridica Fiul Omului, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică”. Pe cruce fiind Domnul Hristos, unul dintre ostași a împuns cu sulița coasta Lui și îndată a ieșit sânge și apă, sângele Sfintei Cuminecături și apa Sfântului Botez. Tainele își au izvorul în jertfa Crucii Mântuitorului Iisus Hristos. Și atunci nașterea noastră din nou se realizează prin Sfintele Taine.

Numai că, la ceea ce a făcut Domnul Iisus Hristos prin jertfa Crucii, trebuie să ne aducem și noi aportul. Zice Sfântul Pavel în Epistola către Galateni, în capitolul 2, versetul 20: „M-am răstignit împreună cu Hristos; și nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine”, cu alte cuvinte și noi trebuie să ne răstignim. Să facem ceva pentru mântuirea sufletului nostru. Chiar dacă harul curge din belșug din jertfa Crucii Domnului Hristos, el nu lucrează automat, dacă noi nu conlucrăm cu harul el. Un om care se naște din nou nu este ca înainte, ci este mai bun, își pune în fiecare zi această problemă. Iată, ce zice Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Romani în capitolul 6, referitor la omul care se naște din nou, prin Sfintele Taine, prin jertfa Domnului Iisus Hristos: „Ne-am îmbrăcat împreună cu El, cu Hristos, în moarte prin botez, pentru că precum Hristos a înviat din morți în slava Tatălui, așa să umblăm și noi întru înnoirea vieții”. Și apoi se explică în versetele 11-13: „Așa și voi, socotiți-vă că sunteți morți păcatului, dar vii pentru Dumnezeu, în Hristos Iisus, Domnul nostru. Deci să nu împărațescă păcatul în trupul vostru cel muritor, ca să vă supuneți poftelor lui; nici să puneți mădularele voastre ca arme ale nedreptății în slujba păcatului, ci înfățișați-vă pe voi lui Dumnezeu ca vii, sculați din morți, și mădularele voastre ca arme ale dreptății lui Dumnezeu”.

Ne răstignim împreună cu Hristos, nu mai putem trăi nepăsători, și, la felul în care se exprimă Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Galateni, Părinții au dat și o lămurire și au zis că noi ne răstignim pe Crucea Domnului Hristos, adică nu ne mai permitem să facem ticăloșii, să fim răi, cu patru cuie. Cele patru cuie sunt aducerea aminte de moarte, aducerea aminte de judecată, aducerea aminte de rai și aducerea aminte de iad.

Omul care se gândește serios că este muritor, nu își mai îngăduie să facă toate ticăloșiile, sau, dacă le-a făcut, se căiește de ele și începe o altă viață, realizează că este trecător. Prorocul David în Psalmul 102, versetele 15-16 spunea: „Omul ca iarba, zilele lui ca floarea câmpului, așa va înflori, căci vânt a trecut peste el și nu va mai fi, și nu se va mai cunoaște încă locul său”. Iar referitor la faptul că suntem trecători, înțeleptul Isus, fiul lui Sirah, în capitolul 7, versetul 38 scrie: „În tot ce faci adu-ți aminte de sfârșitul tău și nu vei mai păcătui niciodată”. Sfântul Iacov în epistola sa sobornicească, în capitolul 4, versetul 14, scrie: „Ce este viața voastră? Abur sunteți, care se arată o clipă și apoi pierе”. Un citat din slujba înmormântării preoților este tare grăitor în același sens: „De vreme ce toți mergem la același locaș și peste puțin timp vom fi pulbere, celui adormit să-i cerem odihnă de la Hristos, căci viața noastră este ca o jucărie, din ceea ce n-am fost ne facem și din ceea ce suntem ne stricăm, vis nestătător suntem, suflare care nu are putere, zbor de pasăre călătoare, corabie pe mare, care nu lasă urmă”⁸. Lucian Blaga, poet și filosof clujean, moto-ul ce-l alege pentru volumul „În marea trecere”, se adresează lui Dumnezeu și Îi zice: „Doamne, oprește trecerea. Știu că unde nu e moarte, nu e nici iubire, – și, totuși, Te rog: Doamne, oprește ceasornicul cu care ne măsoară destrămarea”⁹. Acest ceasornic nu poate fi oprit, și atunci ne rămâne să avem înțelepciune, și, aducându-ne aminte de această realitate, zilele cât le mai avem de trăit să le trăim frumos.

Poetul creștin, Traian Dorz, scria într-o poezie: „Ce suntem noi, Doamne? Umbră și părere,/ un suspin de-o clipă, iar apoi tăcere; ce curând ne crește și ne ia pământul,/ izvorâm ca apa și plecăm ca vântul”¹⁰. Se inspira din cuvântul Sfântului Apostol Pavel, care, în ultimul capitol din Epistola către Evrei, ne spune: „N-avem aici cetate stătătoare, ci o căutăm pe cea care va să fie”. Inspirându-se de aici ne spune nouă că suntem niște călători, călători cu trenul vieții: „Un lung tren ne pare viața, ne trezim în el mergând,/ Fără să ne dăm noi seama unde ne-am suit și când. / Fericirile sunt halte, unde stăm câte-un minut;/ Până când să ne dăm seama, sună, pleacă, a trecut.../ Iar durerile sunt stații lungi, ce nu se mai sfârșesc,/ și în ciuda noastră, parcă, tot mai multe se ivesc./ Arzători de nerăbdare înainte tot privim,/ să ajungem mai degrabă la vreo țintă ce-o dorim./ Ne trec zilele și anii, clipe scumpe și dureri,/ noi trăim hrăniți de visuri și-nsetați după plăceri./ Mulți copii vioiși se urcă, câți în drum n-am întâlnit!.../ Iar câte-un bătrân coboară trist și frânt și istovit./ Vine-odată, însă, vremea să ne coborâm și noi;/ ce n-am da atunci o clipă să ne-ntoarcem înapoi?/ Dar, pe când, privind în urmă, plângem timpul ce-a trecut,/ sună-n Gara Veșniciei; am trăit și n-am știut!...” Și gândindu-ne la „gara veșniciei”¹¹, dacă suntem oameni înțelepți, conștientizăm și încercăm să trăim mult mai frumos.

Acest cui duhovnicesc trebuie să ne pirolească pe crucea Domnului, să ne strângă lângă El și să nu ne mai permită să trăim la întâmplare, așa cum ne învață Domnul nostru Iisus Hristos în Evanghelia Sa. Sfântul Antonie cel Mare are o apoftegmă care ne îndeamnă să ne gândim la moarte, pentru că este un exercițiu folositor. Zice așa:

⁸ *Molitfelnic*, EIBMBOR, București, 1992, p. 241.

⁹ Lucian Blaga, *Poezii*, Editura pentru literatură, București, 1966, p. 77.

¹⁰ Traian Dorz, *Din cele mai frumoase poezii*, p. 166.

¹¹ *Un tren lung ne pare viața*.

„Aducerea aminte de moarte, nemurire ne este, dar neaducerea aminte de moarte, moarte ne este. Dar nu de moarte trebuie să ne temem, ci de pierderea sufletului”¹².

Acum voi cita câteva fraze scrise de Thomas de Kempis, în lucrarea „Urmarea lui Hristos”: „În tot ce faci și în tot ce gândești ar trebui să te porți în așa fel ca și cum ar trebui să mori azi. Dacă ai avea un cuget curat nu te-ai înfricoșa atât de mult de moarte. Ar fi mai bine să te păzești de păcate, decât să fugi de moarte. Dacă azi nu ești pregătit, mâine vei fi? Mâine e o zi îndoielnică și de unde știi că vei mai ajunge până mâine. Ce folosește o viață îndelungată de vreme dacă ne îndreptăm atât de puțin? O viață îndelungată nu totdeauna ne face mai buni, ci adeseori sporește greșelile. Să dea Dumnezeu ca măcar o singură zi să o trăim cum se cuvine în această lume. Mulți fac socoteala anilor de când s-au întors la Dumnezeu, dar adesea rodul întoarcerii este prea neînsemnat. Dacă este înfricoșător să mori, poate e mai primejdios să trăiești mult. Fericit este cel ce are întotdeauna în fața ochilor ceasul morții sale și zilnic se pregătește de moarte. Dacă ai văzut vreodată un om murind, gândește-te că și tu vei apuca pe același drum. Când se face ziuă, gândește-te că poate nu vei ajunge până seara. Iar când se înserează nu cuteza să-ți făgăduiești ziua de mâine. Așadar, fii întotdeauna gata și trăiește în așa chip încât moartea să nu te găsească niciodată nepregătit. Mulți au murit în grabă și de neprevăzută, căci în ceasul în care nu gândiți, atunci va veni Fiul omului. Când va sosi ceasul de pe urmă, vei începe să gândești cu totul altfel despre întreaga ta viață și te vei tângui cu amar că ai fost așa nepăsător și trândav. Ce fericit și înțelept este cel ce se trudește să-și trăiască viața așa cum dorește să fie găsit de moarte. Drept aceea, o mare încredere într-un sfârșit fericit ne-o va da lepădarea desăvârșită de cele lumești. Dorința fierbinte de a spori în fapte bune, dragostea de paza poruncilor, truda pocăinței, supunerea grabnică, lepădarea de sine și îndurarea oricărei suferințe pentru iubirea lui Hristos. Multe lucruri bune poți să faci cât ești sănătos, nu știi ce vei putea face însă când vei fi bolnav. După boală, puțini sunt cei ce se scoală mai buni, tot astfel sunt cei care călătoresc mult, arareori se sfințesc. Nu te încrede în prieteni și în cunoscuți și nu amâna pe viitor mântuirea ta, oamenii te vor uita mai repede de cum socotești tu. E mai bine să te îngrijești acum, din vreme, și să săvârșești binele, decât să nădăjduiești în sprijinul altora. Dacă tu însuși nu te îngrijești de tine acum, cine va avea grija ta în viitor? Acum e vremea ta prețioasă, acum e vremea mântuirii, acum e timpul prielnic, dar vai, ce durere, că nu folosești mai bine vremea aceasta în care poți să te învrednicești de a trăi mai fericit în veci. Va veni vremea când, vei dori o zi sau măcar un ceas pentru îndreptare și nu știi dacă le vei dobândi. Vezi, preaiubitul meu, vezi de ce primejdie te poți scăpa, de ce mare spaimă te-ai îndepărta dacă ai vieții totdeauna cu frică de Dumnezeu și cu gândul la moarte? Nevoiește-te acum în așa fel ca în ceasul morții să poți mai degrabă să te bucuri decât să te înspăimântezi. Deprinde-te acum să mori pentru lume, ca atunci să începi a trăi pentru Hristos. Învață-te acum să te lepezi de toate ca atunci să poți merge alături de Hristos. Dojenește-ți acum trupul prin pocăință, ca atunci să poți avea încredere trainică. Ah, nebune, cum gândești că vei trăi mult când nici o zi nu atârână de tine! Cât de mult s-au înșelat și fără de veste s-au despărțit de trup. De câte ori nu ai auzit spunându-se că acela a murit de sabie, acela s-a înecat, acela alunecând de sus și-a rupt gâtul, unul s-a înecat cu mâncare, altul s-a sfârșit jucând, unul

¹² *Filocalia 1*, Sibiu, 1947, p. 12.

a murit de foc, altul de glonț. Altul de ciumă, altul de mâna tâlharilor, și astfel, sfârșitul tuturor este moartea, iar viața oamenilor trece mai repede ca o umbră. Cine își va aduce aminte de tine după moarte și cine se va ruga pentru tine?! Trudește-te acum, preaiubitul meu, cât poți să te trudești, fiindcă nu știi când vei muri și nu știi ce se va întâmpla cu tine după moarte. Cât ai vreme, strânge-ți bogăție nepieritoare. Nu gândi la nimic afară de mântuirea ta, îngrijește-te numai de cele plăcute lui Dumnezeu. Fă-ți prieteni acum, cinstind pe sfinții lui Dumnezeu, urmând faptele lor, pentru că, după ce vei părăsi viața aceasta, ei să te primească în lăcașurile cele veșnice. Poartă-te pe pământ ca un călător și străin pe care nu-l privesc treburile lumii. Păstrează-ți inima curată și îndreptată sus, către Dumnezeu, pentru că aici n-ai cetate stătătoare. Într-acolo să înalți rugăciunile și suspinele zilnice, împreunate cu lacrimi, ca sufletul să fie vrednic după moarte, să treacă fericit la Domnul”¹³. Așa medita Thomas de Kempis, ajutându-ne și pe noi să ne punem serios problema pironirii noastre pe crucea Domnului Iisus Hristos, ca murind cu El să putem trăi cu El în veșnicie.

Aducerea aminte de judecată

Nu numai că murim, dar ajungem la judecata lui Dumnezeu. Sfântul Pavel, în a doua Epistolă către Corinteni, în capitolul 5, versetul 10, zice: „Pentru că noi toți trebuie să ne înfățișăm înaintea scaunului de judecată al lui Hristos, ca să ia fiecare după ce a făcut prin trup, ori bine, ori rău”. Așa cum ne învață Sfânta Biserică, vor fi două judecăți, judecata particulară și judecata universală. Judecata particulară are loc în momentul în care murim. Sfântul Pavel, în Epistola către Evrei, în capitolul 9, versetul 27, ne spune lucrul acesta: „Rânduiește este oamenilor o dată să moară, iar după aceea să fie judecata”. Și Domnul ne va rânduiește la fiecare după bilanțul care va fi făcut atunci. Ne vom întreba: dacă ne judecă atunci când murim, de ce mai e nevoie de o judecată universală atunci când Domnul Hristos va reveni? Mai e nevoie de o judecată universală deoarece și după moartea noastră lucrează faptele noastre. Omul care o demarat o acțiune binecuvântată, deosebită, chiar după moartea lui lucrează, și bagajul de fapte bune i se înmulțește chiar după moartea lui. Iar cine a demarat o acțiune catastrofală, care ucide sufletele oamenilor, și după moarte lucrarea respectivă poate continua și poate distruge multe suflete. Cine scrie o carte nelegiuită, care îi influențează la rău pe oameni, și după ce a murit, faptele lui rele lucrează, așa că la bagajul de răutăți i se adaugă altele și după moarte. Mai este un lucru important – și după ce murim Biserica se roagă pentru noi, cei dragi se roagă pentru noi, și toate acestea Dumnezeu le ia în seamă.

Despre judecata universală găsim scris în Evanghelia după Matei, în capitolul 25, începând cu versetul 31: „Când va veni Fiul Omului întru slava Sa și toți sfinții îngeri cu El, atunci va ședea pe tronul slavei Sale. Și se vor aduna înaintea Lui toate neamurile și-i va despărți pe unii de alții, precum desparte păstorul oile de capre. Și va pune oile de-a dreapta Sa, iar caprele de-a stânga. Atunci va zice Împăratul celor de-a dreapta Lui: Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, moșteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii. Căci flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și Mi-ați

¹³ Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, Timișoara, 1991, p. 48.

dat să beau; străin am fost și M-ați primit; gol am fost și M-ați îmbrăcat; bolnav am fost și M-ați cercetat; în temniță am fost și ați venit la Mine. Atunci dreptii Îi vor răspunde, zicând: Doamne, când Te-am văzut flămând și Te-am hrănit? Sau însetat și Ți-am dat să bei? Sau când Te-am văzut străin și Te-am primit, sau gol și Te-am îmbrăcat? Sau când Te-am văzut bolnav sau în temniță și am venit la Tine? Iar Împăratul, răspunzând, va zice către ei: Adevărat zic vouă, întrucât ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut. Atunci va zice și celor de-a stânga: Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, care este gătit diavolului și îngerilor lui. Căci flămând am fost și nu Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și nu Mi-ați dat să beau; străin am fost și nu M-ați primit; gol, și nu M-ați îmbrăcat; bolnav și în temniță, și nu M-ați cercetat. Atunci vor răspunde și ei, zicând: Doamne, când Te-am văzut flămând, sau însetat, sau străin, sau gol, sau bolnav, sau în temniță și nu Ți-am slujit? El însă le va răspunde, zicând: Adevărat zic vouă: Întrucât nu ați făcut unuia dintre acești prea mici, nici Mie nu Mi-ați făcut. Și vor merge aceștia la osândă veșnică, iar dreptii la viață veșnică”.

Al doilea cui care ne ține aproape de Hristos, care este o cenzură pentru faptele rele, este aducerea aminte de judecată, de judecata particulară și de judecata universală, de la sfârșitul veacurilor. A meditat la această realitate și Sfântul Ioan Damaschin, zicând: „Depinde de voința de comuniune a oamenilor cu Hristos ca să aibă fericirea, precum și nefericirea, pe care și-o atrag singuri, cei ce n-au această dorință”¹⁴. Dorința de comuniune cu Hristos ne face să fim buni, și, chiar de am făcut fapte rele, să ne pocăim, să ne îndreptăm, așa cum ne învață Evanghelia Lui. Iar părintele Dumitru Stăniloae, plecând tot de la această idee ne zice: „Fiind o chestiune de comuniune, judecata lui Dumnezeu capătă un înțeles cu totul nou. Judecata lui Dumnezeu, prin care unii vor avea parte de fericirea veșnică, iar alții de nefericirea veșnică, înseamnă numai că Dumnezeu, deschis oricărei persoane create spre comuniune, constată cu regret, că unele persoane nu acceptă această comuniune și că prin aceasta rămân în nefericire, prin insensibilitatea lor”¹⁵. Dumnezeu nu ne mântuiește cu sila, El ne iubește, ne cheamă, ne așteaptă, depinde de noi dacă răspundem la chemarea Sa.

Într-o frescă de la mănăstirea Sucevița este reprezentată „Scara raiului”. Oamenii urcă pe ea și în capătul său este reprezentat Domnul Iisus Hristos. De-a dreapta scării sunt cetele de îngeri, de-a stânga sunt cetele de diavoli. Și pe măsură ce omul urcă, îngerii îi prezintă Domnului Iisus Hristos faptele cele bune făcute de om, diavolii dimpotrivă, scot în evidență fiecare patimă, fiecare greșeală și unii dintre oameni cad de pe scară, chiar aproape de pe ultima treaptă. Reprezintă o realitate adevărată, Dumnezeu ne va judeca pe noi, pe toți, după faptele noastre. Îngerii lui Dumnezeu sunt cei ce se bucură atunci când oamenii fac fapte bune, diavolii sunt cei ce se bucură când oamenii fac fapte rele.

Așadar, primul cui cu care ne răstignim pe crucea Domnului Hristos era aducerea aminte de moarte: „E-așa de trist să cugeți că-ntr-o zi,/ poate chiar mâine, pomii de pe-alee/ acolo unde-i vezi or să mai steie/ voioși, în vreme ce vom putrezi./ Atâta soare, Doamne, – atâta soare/ o să mai fie-n lume după noi;/ cortegii de-

¹⁴ Apud Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică 3*, EIBMBOR, București, 1978, p. 259.

¹⁵ *Ibidem*.

anotimpuri și de ploi, /cu păr din care șiruie răcoare.../ Și iarba asta o să mai răsară, / iar luna tot așa o să se plece,/ mirata, peste apa care trece –/ noi singuri n-o să fim a doua oară./ Și-mi pare-așa ciudat că se mai poate/ găsi atâta vreme pentru ură,/ când viața e de-abia o picătură/ între minutu-acesta care bate/ și celălalt, și-mi pare ne-nțeleș/ și trist că nu privim la cer mai des,/ că nu culegem flori și nu zâmbim,/ noi, care-așa de repede murim”¹⁶. Noi care atât de repede murim ne aducem aminte de moarte și acest cui ne pironeste pe crucea lui Hristos. Dar ne aducem aminte și de judecată, de judecata lui Dumnezeu absolut dreaptă și imparțială.

Acum vă voi citi câteva fraze din Pateric, fraze din care reiese că aducerea aminte de judecată este un cui care ne ține aproape de Hristos: „Un frate 1-a întrebat pe un oarecare bătrân, zicând: te rog, părinte, spune-mi, ce să facă omul ca să i se umilească inima și să-i vină lacrimi și plângere? Bătrânul i-a răspuns: fiule, lacrimile și plângerea vin la om din aducerea aminte de păcatele sale pe care le-a făcut în viața sa, înaintea ochilor lui Dumnezeu și cum că are să dea răspuns înfricoșatului Judecător pentru dânsule. La fel, celui ce va să-i vină umilință și lacrimi, i se cade pururea să aibă aducerea aminte de sfârșitul și moartea sa, cum că peste puțină vreme are să iasă și să se despartă sufletul lui de ticălosul trup, rămânând trupul ca o stricăciune împuțită spre putreziciune, iar cu sufletul va merge gol prin groaznice, înfricoșate și cumplite locuri, până va ajunge și va sosi la locul unde i s-a gătit după faptele sale, așteptând ziua înfricoșatei judecăți ca să-și ia hotărâutul răspuns după fapte. Asemenea, să-și aducă aminte pururea în gând de înfricoșata și groaznica zi a judecății, în care tot neamul omenesc, de la Adam până atunci, vor sta goi înaintea înfricoșatului și Prea Dreptului Judecător, plângând cu amar, și așteptând răspunsul cel cu hotărâta judecată, ori în muncile focului veșnic, ori în veselia vieții celei nesfârșite, după faptele lui și de groaznica mânie, muștrare și urgie a Preadreptului Judecător și de trimiterea cea cu urgie fără de nici o milostivire și aruncarea în pedeapsa cumplitelor și veșnicilor munci ale întunecatului iad, din care munci, după aceea nu mai este nădejde de ieșit vreodată, de sfârșit sau de moarte, ca acolo nu este moarte, nici sfârșit sau slăbire a cumplitelor munci, ci pedeapsă fără de sfârșit. Să-și aducă apoi aminte în gândul său de răposații săi părinți, cum au murit și au putrezit, s-au făcut țărână și pământ. Și cum și el peste puțină vreme așa se va face și oare unde sunt sufletele părinților săi? Fratele i-a zis: se cade, părinte, ca un călugăr să se gândească la părinții săi? Bătrânul i-a zis: de vei cunoaște că îți vine umilință și lacrimi pentru gândirea la răposații tăi părinți, acel gând îți este foarte de folos. Căci dacă îți vin lacrimile, atunci poți să le întorci încotro îți este voia, ori pentru păcatele tale, ori pentru alt oarecare gând bun. Acestea, fiule, se cade a gândi cel ce dorește lacrimi și plângere, căci din aceste gânduri vin omului umilința, lacrimile și plângerea. Zis-a fratele: cu adevărat, așa este, părinte, mult m-am folosit acum de părinteștile tale cuvinte. Zis-a lui bătrânul: eu, fiule, am văzut un frate care era foarte iubitor de osteneală și nevoitor pentru mântuirea sa, însă inima lui era împietrită și nu-i veneau umilința și lacrimile și de multe ori se bătea singur și se chinuia, până când își rănea trupul și atunci, de usturime și de durere, îi veneau lacrimi și plângere. Iar

¹⁶ Magda Isanos, *Poezii*, Libra, București, 1996, p. 214.

el întorcea alte lacrimi și plângere și plângea pentru păcatele sale, și așa Dumnezeu l-a miluit și el s-a mântuit”¹⁷.

Aducerea aminte de rai

Acum vom medita la aducerea aminte de rai, care este o realitate minunată. Sfântul Apostol Pavel, în Epistola întâi către Corinteni, în versetele 9 și 10, zice așa: „Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Domnul Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El. Iar nouă ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Sfânt, fiindcă Duhul toate le cercetează, chiar și adâncurile lui Dumnezeu”.

E greu omului să realizeze cât de frumos este raiul. În cartea Apocalipsei, în capitolul 21, Sfântul Ioan Teologul, fiind răpit în rai, ne spune lucrul următor: „Și am văzut cer nou și pământ nou, căci cerul cel dintâi și pământul cel dintâi au trecut, și marea nu mai este. Și am văzut cetatea sfântă, noul Ierusalim, pogorându-se din cer de la Dumnezeu, gătită ca o mireasă împodobită pentru mirele ei. Și am auzit din tron un glas puternic care zicea: Iată, cortul lui Dumnezeu este cu oamenii, și El va sălășlui cu ei și ei vor fi poporul Lui, și Însuși Dumnezeu va fi cu ei. Și va șterge orice lacrimă din ochii lor și moartea nu va mai fi; nici plângere, nici strigăt, nici durere nu va mai fi, căci cele dintâi au trecut”. Cam așa ne zugrăvește Sfântul Ioan Teologul raiul. Și atunci, nu merită să facem tot ceea ce putem face ca să ajungem acolo?

Părintele Stăniloae, în Dogmatica lui, atunci când vorbește de rai, de locul unde după judecată sălășluiesc dreptii, scrie câteva lucruri extraordinare. Și zice părintele Stăniloae despre „cerul nou și pământul nou” despre care citim în Apocalipsă, lucrul următor: „Lumea își va descoperi atunci deplin frumusețea, nu numai pentru că va fi poleită de o lumină mai presus de orice lumină, dar și pentru că lumina aceea va face arătate toate frumusețile ei, ținute în întuneric de patimile omenești și de tulburarea introdusă în ea de aceste patimi. De abia atunci se vor descoperi deplin sensurile adânci ale lumii, și se vor pune în lumină trăsăturile minunate ale ei. Lumea inteligibilă, cu care se va uni, cea sensibilă, nu e decât lumea de idei și de forme, după care ultima a fost făcută, încât unirea acelorora cu ea le va face transparente. Lumea întregă va fi străvezie pentru sensurile ei și pentru armoniile acestor sensuri, care duc în infinitul dumnezeiesc mai deplin decât orice operă de artă actuală”¹⁸. Și părintele Stăniloae, vorbind despre rai, îl citează și pe Sfântul Simeon Noul Teolog. Sfântul Simeon vorbește de flori spirituale și numește lumea întregă duhovnicească și inteligibilă, nemaifiind o lume de obiecte exterioare personale. O cântare deplin însușită de o persoană și îndelung trăită a devenit un conținut sufletesc, îmbogățind, sensibilizând și punând în vibrație viața sufletească a ei. La fel, orice operă de artă deplin asimilată de spiritul cuiva. Atunci lumea întregă va deveni incomparabil mai deplină, o uriașă operă de artă și un conținut sufletesc de nebănuită frumusețe pentru fiecare.

Nădăjduind la bucuriile din rai și în același timp constatând că pe pământul acesta sunt necazuri și dureri, poetul creștin Traian Dorz a scris o poezie minunată, pe

¹⁷ *Patericul*, Alba Iulia, 1990, p. 273.

¹⁸ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă 3*, p. 396.

care unii dintre dumneavoastră o știți: „Vei veni, Iisuse, știu că vei veni/ Și pe nori cu slavă Tu vei răsări./ Mare va fi ziua când ai să cobori./ Sărbătoarea celor fără sărbători./ Plâng în strâmtorare, plâng copiii Tăi/ Alungați de lume și de oameni răi./ Suspinând Te cheamă fiii asupriți./ Tu, dreptatea celor neîndreptățiți./ Mare-i jalea celor care gem și plâng/ Și-n amare lacrimi chinul lor și-l frâng./ Așteptându-ți ziua când Tu ai să vii./ Bucuria celor fără bucurii./ Cad sub greul crucii mii de oropsiți./ Veșnic fără milă, veșnic prigoniți./ Și așteaptă, Doamne, ziua Ta cu dor./Ajutorul celor fără ajutor./ Gem pe drumuri grele bieții Tăi copii/ Și cu dor Te cheamă așteptând să vii,/ Să le stingi în suflet multele dureri./ Mângâierea celor fără mângâieri”¹⁹.

Și prin proză și prin versuri, cei ce și-au pus nădejdea în Hristos exprimă acea așteptare a momentului când cerul nou și pământul nou vor fi la dispoziția celor ce Îl iubesc pe Dumnezeu. Am zis că este foarte greu, prin cuvinte omenești, a descrie frumusețea raiului. În prima Epistolă către Corinteni, în capitolul 2, versetele 9 și 10, Sfântul Pavel zice: „Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El. Iar nouă ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Său, fiindcă Duhul toate le cercetează, chiar și adâncurile lui Dumnezeu”. Și toate acestea îl fac pe cel ce-și pune serios problema mântuirii să nădăjduiască să ajungă în rai. Și, atunci, își cenzurează și gândurile și vorbele și faptele. Este unul dintre cele patru cuie aducerea aminte de rai.

Iată câteva fraze scrise de Agapie Criteanul, în cartea „Mântuirea păcătoșilor”, fraze din care reiese, atât cât omul poate reda, frumusețea raiului după care tânjim: „Un monah foarte credincios și nevoitor, înspre bătrânețe a văzut slava raiului, s-a dus cu sufletul în rai. Și a văzut așa dumnezeiască fericire și, după ce a văzut așa, l-a chemat pe stareț și pe frați și cu fața veselă și cu bucurie a zis către dâșii: O, prea dulce și luminoasă a fost noaptea ce a trecut pentru mine, cât era de slăvită și veselitoare pentru minunatele cântări pe care le-am auzit în rai, cântate de cetele cerești, ale preafericților bărbați care laudă pe Dumnezeu cu atâta prea dulce cântare în glas încât, gândindu-mă la această negrăită slavă și frumusețe nemeșugită a Treimii celei de o ființă și nedespărțită, nu pot să vă povestesc. O câtă armonie au cântările și glasurile lor. În cântările noastre este multă dizarmonie, osteneală, sudori și alte asemenea, dar în cea preafericită Împărăție nu este nici una dintre aceste scăderi”²⁰. Și apoi, ca să ne facă pe noi să înțelegem starea de bucurie și fericire a celor din rai, ne redă și următoarea întâmplare: „Într-o chinovie era un monah foarte evlavios în cele dumnezeiești și împlinitor a toată porunca monahicească, care, auzind acest verset al prorocului David: O mie de ani înaintea ochilor Tăi, Doamne, e ca ziua de ieri care a trecut, a încercat de multe ori în mintea sa aceste cuvinte și nu putea să înțeleagă înțelesul lor. Și, fiindcă în acea mănăstire nu era vreun dascăl învățat ca să-l întrebe, a făcut rugăciune către Domnul ca să-i descopere această înțelegere a versetului. Și așa, rugându-se de multe ori, l-a ascultat Domnul Cel ce face voia celor ce se tem de El și într-o zi după ce au citit pravila utreniei și s-au dus toți frații la chiliile lor, a rămas numai el în biserică și se ruga după obicei. Atunci, vede un vultur frumos, mai presus de fire, zburând prin toată biserica și apropiindu-se adesea și de el. Și veselit de o asemenea frumusețe, încerca să-l

¹⁹ *Vei veni Iisuse.*

²⁰ Agapie Criteanul, *Mântuirea păcătoșilor*, Biblioteca Monastirii românești „Prodromul”, p. 469.

prindă. Iar vulturul câte puțin se depărta și el îl urmărea până ce a ajuns într-o pădure aproape de mănăstire, pentru că nu zbura sus ca ceilalți vulturi, ci aproape de pământ ca să-l urmeze cuviosul. După ce au intrat într-un loc ascuns al pădurii, vulturul a început a cânta o cântare așa de plăcută și prea îndulcitoare, că a rămas monahul într-o uimire minunată din dulceața acelei cântări. Cugetând cu negrăită veselie la glăsuirea cea dulce a raiului, a venit întru atâta nesticăciune trupul lui din dumnezeiasca putere și voință că nu simțea nici frig sau foame sau altă nevoie sau stricăciune a trupului. Se afla în această dumnezeiască schimbare ca și cum ar fi fost chiar în rai. Și a ascultat îngereasca cântare trei sute de ani. Dar, monahul venindu-și întru sine, s-a întors la mănăstire, crezând că numai un ceas a lipsit de acolo. Și ajungând la mănăstire, portarul l-a întrebat de unde este? Iar el s-a minunat, cum de unde sunt? Eu sunt veșmântarul cutare, nu mă cunoști? Portarul a socotit că este ieșit din minți și i-a spus, du-te în drumul tău, părinte. Noi avem veșmântar, pe tine nu te-am văzut niciodată intrând în această mănăstire. Iar cuviosul monah spăimântându-se i-a spus lui toate rânduilele chinoviei și numele fraților. Și ducându-se la stareț s-au adunat toți și pe nici unul n-a cunoscut dintre cei pe care îi știa. Deci, a zis către dânșii cu spaimă, mă mir fraților și nu mă dumiresc, cum s-a făcut această schimbare într-un ceas, cât am lipsit dintre sfințiile voastre? Să se schimbe fețele voastre încât să nu cunosc pe nici unul dintre voi și nici voi pe mine? Martor îmi este Domnul, socotesc că nu a trecut decât un ceas de când am ieșit din mănăstire, după ce am citit pravila utreniei, și era cutare stareț, proestoși cutare și toți ceilalți. Iar starețul, cercetând condica unde erau scrise numele tuturor fraților, a aflat că trăise cu trei sute de ani mai înainte”²¹. E dulce, frumoasă, bucuria raiului, încât acolo o mie de ani este ca o zi.

Aducerea aminte de iad

Al patrulea cui este mai nedorit și mai neplăcut, aducerea aminte de iad. Dumnezeu nu a făcut iadul pentru oameni, l-a făcut pentru diavol și îngerii lui, dar prin voie liberă și omul poate ajunge acolo. În Evanghelia după Matei, în capitolul 25, ne este redată dreapta judecată a lui Hristos. Atunci când va reveni, toți morții vor învia, vor sta în fața Lui, îi va despărți în două, așa cum desparte păstorul oile de capre. Și va zice celor de-a dreapta, „Veniți binecuvântații Părintelui Meu, căci flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și Mi-ați dat să beau; străin am fost și M-ați primit; gol am fost și M-ați îmbrăcat; bolnav am fost și M-ați cercetat; în temniță am fost și ați venit la Mine. Atunci dreptii Îi vor răspunde, zicând: Doamne, când Te-am văzut flămând și Te-am hrănit? Sau însetat și Ți-am dat să bei? Sau când Te-am văzut străin și Te-am primit, sau gol și Te-am îmbrăcat? Sau când Te-am văzut bolnav sau în temniță și am venit la Tine? Iar Împăratul, răspunzând, va zice către ei: Adevărat zic vouă, întrucât ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut. Atunci va zice și celor de-a stânga: Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, care este gătit diavolului și îngerilor lui. Căci flămând am fost și nu Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și nu Mi-ați dat să beau; Străin am fost și nu M-ați primit; gol, și nu M-ați îmbrăcat; bolnav și în temniță, și nu M-ați cercetat”.

²¹ *Ibidem*, p. 470.

Specifică aici Mântuitorul, focul cel veșnic este pregătit diavolului și îngerilor săi. În cartea Apocalipsei, ultima carte a Scripturii, Sfântul Ioan Teologul, fiind răpit cu sufletul în rai, în cer, a văzut lucruri minunate și, în capitolul 20, ne relatează lucrul următor: „Și am văzut, iar, un tron mare alb și pe Cel ce ședea pe el, iar dinaintea feței Lui pământul și cerul au fugit și loc nu s-a mai găsit pentru ele. Și am văzut pe morți, pe cei mari și pe cei mici, stând înaintea tronului și cărțile au fost deschise; și o altă carte a fost deschisă, care este cartea vieții; și morții au fost judecați din cele scrise în cărți, potrivit cu faptele lor. Și marea a dat pe morții cei din ea și moartea și iadul au dat pe morții lor, și judecați au fost, fiecare după faptele sale. Și moartea și iadul au fost aruncate în râul de foc. Aceasta e moartea cea de a doua: iezerul cel de foc”. Iar în capitolul 21, versetul 8, tot Sfântul Ioan scrie: „Iar partea celor fricoși și necredincioși și spurcați și ucigași și desfrânați și fermecători și închinători de idoli și a tuturor celor mincinoși este în iezerul care arde cu foc și cu pucioasă, care este moartea a doua”.

Este tare trist să cugetăm la iad și ne rugăm lui Dumnezeu să ne ferească pe toți de el. Dar, pentru ca Dumnezeu să ne ferească de el, trebuie să ne punem serios problema mântuirii. Părintele Stăniloae vorbind despre cea de-a doua venire, despre dreapta judecată, despre rai și despre iad, a scris câteva cuvinte profunde: „Autoritatea copleșitoare ce iradiază din fața Judecătorului este așa de mare că de la fața Lui au fugit tot pământul și tot cerul și loc nu s-a mai aflat lor”²². Sfântul Maxim Mărturisitorul subliniază că odată cu fața lui Hristos se va întoarce de la cei răi și creația întregă, nemaifiind înaintea lor decât întunericul golului total, întunericul cel mai din afară, prăpastia imensă și neînchipuită. După Sfântul Maxim, se va scufunda în întuneric cel ce a iubit cele rele, cel ce n-a voit să vadă slava lui Dumnezeu în lume. Au căzut în abisul golului cei ce au iubit deșertăciunea mândriei și nu smerenia cunoscătoare a celor înalte și a adevăratei existențe, vor plânge cei ce au râs de toate cele serioase, vor fi roși în adâncul sufletului de viermele cel neobosit cei ce au urât pe frați, i-au pizmuit, înșelat, calomniat, mințit. Hristos îi va socoti în chipul Lui pe cei ce i-au iubit pe oameni ca El, pe cei ce l-au iubit în oameni pe El, căci Acesta le-a dat puterea să iubească.

S-ar putea spune multe alte lucruri referitoare la iad. Știți că Dostoievski a fost un scriitor creștin și a meditat și el la lucrurile serioase și definiția pe care o dă iadului este aceasta: „Iadul e locul unde nu se mai poate iubi”. Este tragic să ajungi în iad, Părinții au meditat la această realitate precum și unii scriitori creștini. Mitropolitul Antonie Plămădeală, pe vremea comunismului a scris un roman, care era o parabolă transparentă, ce se referea la apăsarea pe care o simțeau creștinii adevărați în comunism, iar romanul respectiv l-a intitulat „Trei ceasuri în iad”. Pretextul scrierii romanului este unul duhovnicesc. L-a redat Mitropolitul Antonie în cartea respectivă și, probabil, cei iubitori de lectură o să o și citească. Mitropolitul a plecat de la această povestire: „În Kapsala, în Muntele Athos, trăia un călugăr paralic, care de două zeci de ani nu-și părăsise patul. Nu mai putea îndura suferința și-și ruga moartea, dar moartea întârzia. Într-o zi a venit un înger și a zis: Dumnezeu ți-a auzit rugăciunea și m-a trimis să-ți propun o învoială. Pentru greșelile tale ar trebui să mai boalești încă un an, ai fi iertat și ai muri, dar dacă te învoiești să petreci acum trei ceasuri în iad, după trei ceasuri, moartea îți va curma suferința, și pentru veacul de acum și pentru cel viitor. Mă învoiesc a zis

²² Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică 3*, p. 431.

slăbănogul, după ce a chibzuit că, oricât de grele ar fi suferințele din iad, trei ceasuri vor trece mai repede decât un an. Și a fost dus îndată în iad și au început suferințele și au trecut trei ceasuri și trei zile și trei ani și trei sute de ani și îngerul n-a mai venit. Într-un târziu, întunericul de smoală a fost tăiat de o rază de lumină, venise îngerul. De ce ești așa de supărat, îl întrebă. Nu credeam că și îngerii lui Dumnezeu mint, îi răspunse biruit de mâhnire. Cum adică? îl întrebă îngerul cu prefăcută nedumerire. Mi-ai spus că vii să mă scoți după trei ceasuri și iată că au trecut trei sute de ani de când sufăr aici. Trei sute de ani, se miră îngerul, n-a trecut decât un ceas și mai ai încă două. Și atunci, slăbănogul se agăță de haina lui, rugându-l cu lacrimi: scoate-mă de aici și du-mă oriunde, dă-mi altă suferință, pe pământ, între oameni, și nu numai un an, ci mii de ani, chiar până la sfârșitul lumii, numai scoate-mă de aici. Și în aceeași clipă a fost trezit din somn de o rază veselă de soare, care pătrunsese în chilia lui de suferință din Kapsala. Se uită la ceasul de alături, trecuse un ceas de când adormise²³. E teribil să ajungi în iad, să ne ferească bunul Dumnezeu pe noi, pe toți. Amin.

²³ Antonie Plămădeală, *Trei ceasuri în iad*, Editura Junior Club, București, 1993, p. 23.